

SOKFÉLE.

XIII szám

Béts. Junius 15-dikén.

1832

A' szerelem várának ostroma.

Következő történet Pietro Zianis Velenczei Hercege Uralkodása alatt 1216 adta magát elő; csak azért is méltónak tartám közleni, minthogy eleven etsettel festett képét mutatja azon fényűzésnek, 's izlésnek, melly akkor Olasz Ország leggazdagabb Városiban uralkodott. Ezek sorába tartozott Treviso. Lakosait kereskedés, 's mesterségek a' virágzó jóllét magas léptsőjére emelék, de fel is ébreszték a' fényűzés, 's a' tomboló multságok vágyait. Minden alkalommal a' legfényesebb ünnepek adattak e' városban, 's körületiből mindenkor töméntelen sereg siete ősze részt venni örömeiben. A' Velenczeiek Treviso leghatalmasb szomszédi szüntelen háborúkban éltek. Most furfang eszek ismét új multságot lelt, hartz a' tárgya, de nem vérengző. Ünnepet hirdetnek — a' *Szerelem Várának ostromát.*

A' város közepén egy pompás erős vár állítottatott, mellynek minden részén pazarfény uralkodott. Köröskörül a' falakat gazdagon arannyal, 's ezüsttel himeztet, alól, 's felül rojtozatokkal ékesített biborszín selyem — kárpitok fedék vegyest a' legszebb szőnyegekkel, mellyeken drága varrások a' képzelésnek játékos jelenetei tsillogának környelve különféle tekerék virág lombozatoktól. Itt szállott ki a' habokból Vénus, ott a' tsintalan Amor köszörülte nyilait, amott Luna mennyeket felejtve üritette Endymionnal a' hő szerelem bájkegyhét, máshol Diána fürdött 's mellette ingerlő mozdulatokban enyelgtek a' nymfák. A' város válogatott szépségű legnemesb leányira bízott e' tün-

dérvár védelme, az ostromra pedig a' legjelesb ifjak hívtattak.

Alig pirulnak a' határozott napon a' derengeni kezdő ég prémjei keletben, 's már hemzseg az egész város a' számtalan idegentől, ömledeznek a' házokból a' lakosok, minden a' piatz felé toldúl, hol a' várászvár áll. Itt már a' küzdők, kik Velentzéből 's Paduából jöttek az ünnep ditsőítésére, nagy száma, felsosztva több tsapatokra vártan várja a' viadal kezdetét. Feljő most az egekig tornyalgó távoly hegyek közzül a' nap körülömlve rózsatüzével, 's a' kék boltozatról szétlövelt mindent-éltető sugárai a' várra esnek, egy tüneményes fény-tengert képeznek, elviselhetetlen a' szemnek a' gyönyörű ragyogvány. Immost megjelennek a' tündérvár ormán a' szeretetre méltó védők, andalító bámulásba hoznak mindeneket, ingerlik diadalra a' hartz után lángoló ifjakat a' virító kor, a' rendkívüli szépség égi kellemei által. Fejeken arany koronák villogtak sisasok gyanánt, szép hajok gyöngyökkel, 's drága kövekkel béfonva lágy fodrozatban ömlegett vállaikra, hófejér ruhájok bő lengéssel habzott le szép tetemeiken dagadó mejjek alatt égikék övezettel átszorítva; kezekben virágokból, 's gyöngyökből szőtt paizsok, tegzék, 's nyilak helyett narantsokkal, aranyozott diókkal, 's mindenféle édességekkel tele kosarkák. Rózsa, liliom, 's más virágok, 's jó szagú vizek valának fegyvereik. Az ifjak is tsak illy fegyverekkel felkészülve a' legszebb öltözetben, mellynek szine alig-alig vala kivethető az aranyhimzetekből, ragyogtak. Harsány trombiták helyett tsak fuvolák (Flöte) 's más szelld lágy hangú muzsikai szerek használtattak.

Zengnek most jeladólag a' sipok, 's előre nyomúlnak a' seregek, virágözön lepi el a' léget, mintha Flóra minden kintsét a' mai ünnepnek szentelte volna;

bájjilat terfl a' korányi kedves szellők szárnyain, 's meszsére eltölti a' tágas piatzot — sebesen terjedő mozgások, tompa zugás ragadja meg a' tömött sokaságot, melly tsak hamar végtelen örömkialtózásokkal nyit útát gerjedelmeinek. Közelébb, 's közelébb sietnek a' várhoz a' küzdésre gyuladott lelkes ifjak előre örvendve a' legszebb győzedelemnek, 's kéjeltve fennebb örömök sejtésiben, — de minden mások felett toldulnak a' hartzban forgott Velentzeiek, már első, kanyarulnak 's a' tündér vár kapujánál vannak, döngetik, mármár felfeszítik, midőn ádáz haragra gyulnak ellenek a' határtalan negédű Paduaiak, kik már régóta irigy szemmel nézték a' Velentzeiek ragyogó nagyságát. Dühöngve rohannak a' Velentzei tsapat vezérére, kikapják kezéből a' zászlót, melly Sz. Márk képével ékeskedett, öszszetépdelik 's durva szilaj göggel tapossák.

Erre minden egyszerre megváltozott. Kardot ragadtak az ifjak, 's vér nem kevés folyt volna, ha a' hartz-bírák tüstént véget nem vetettek volna a' játéknak, parantsot adván, hogy mind a' kétfél haladék nélkül hagyná-el a' várost. Böszülten váltak-el egymástól. Az örömszavaró Pádulaiak vétkek súlyát kisebbitni akarván a' Velentzeieket okozák, hazugságokat koholva nagyra vágyódásikon edzék fulánkjakat: 's így könnyen fellázíták ellenek a' Trevisóiakat, mint-hogy már régtől a' fény, 's hatalom, melly Velentzét körül ragyogta közirigység tárgya volt.

Hadat gyűjtenek, 's bérontanak vakmerőleg a' Velentzei birodalomba, pusztítanak mindenütt, 's kemény ostrom alá veszik Bebét, de a' fegyver alatt megöszült hős Várnagy Marco Cocano vitézül védte a' nem erős falakat. Velentzében alig terjed el a' hire, hogy ellenhad dül telkein, 's már méltó boszszú által gyúlasztva

szárnyalló sietéssel eveznek seregei Bebe vára felé. Partra szállnak, 's mikor szürkelleni kezd az estvély, nékik esnek a' Paduaiaknak, — hasonlók az esti fergeteghez, melly senkitől nem várva, meg nem sejtítve jelene meg, — 's tönkre verik. Elszórva futamának meg sokat halállal küszködve, többet már elhalva hátra hagyván. Ezen kívül még 500 fogoly, 's minden zászló a' győztesek hatalmába kerül. E' szerentsétlen tsata hallottára a' Trevisoi had is megfordúla, 's elborítva szégyennel vonalga haza felé. Az elgyengült 's lesujtatott Paduaiak nem képesek folytatni a' háborút, békét kérnek, 's meg is nyerik az Aquilejai Patriarcha közbenjárása által azon feltétel alatt, hogy a' 25 dőre ifjakat, kik Treviso ünnepén Velentze betsületét megsérték átadják a' Tanátsnak.

Mit miveljenek, elküldik megalázva őket Velenzébe, hol a' Doge vasra vereti; de a' kiállott félelem után ismét honjokba botsátja megmutatván az ellenségnek, hogy Velentze, a' hatalmas, nem tsak győzni, de a' győzelemmel nagylelkűleg élni is tud.

H. M.

P. n. P.

A' D o h á n y.

I-ső Jakab Ángol Király 1604 azt parantsolta, hogy a' dohány mint veszedelmes fű irtassék ki mindenütt, 's midőn látta, hogy parantsolatjának éppen nints foganatja Misokapnos nevű munkáját írta. VIII-dik Orbán Pápa 1624-ben mind azokra, kik a' templomban szippantottak, egyházi átkot mondott. Erzsébet is megtiltá a' burnóttal való élést a' templomban, hatalmat adván az egyháznak a' piksisek elszedésére. Erdélyben 1689 egy rendelés botsáttatott közre, mellyben az, ki dohányt termesztetni merészsel, minden jó-

szága elvesztésével fenytetik. Bétsben 1829 Schmidt Professor szörnyen kikelt a' dohányozó deákok ellen *Amor kapnophilos* (a' dohányozó Amor) nevű munkájában. — De ellenben védőkre is talált a' sokaktól annyira gyűlölt dohány. Jakab királyi satyaira nem gyengéded hangon feleltek a' lengyel Jesuiták az Anti Misokapnossal. 1628-ban a' dohány tiszteletére Torrius Raphael egy hosszú költeményt írt. 'S ki előtt nem ismeretes korán ditsőült Kisfaludynk szép dalja, *A' Pipámhoz*: „Gyűlöljön téged bár sok finnyás or, 's a' t.“

Már 1780-ban felszámálta a' híres Büsching, hogy az Austriai, Frantzia, Spanyol, Portugaliai, Siciliai, 's a' Dániai Kormány a' dohányból esztendőnként 18,372,955 tallért húz. — Valljon nem tudhatnók-meg Hazánkban hány mázsa dohány terem; hány mázsa kel-el; hány mázsát visznek ki, 's mennyi pénzt hoznak bé érte? Hogy 158,000 mázsánál (nézd Széchényi mint Író írta Orosz) többet visznek ki esztendőnként azt átláthatja az, ki tudja, hogy azon rövid idő alatt, míg Magyar Ország el volt zárva, tsak egy gyárban (fabrikában) 36,000 mázsánál több kelt-el mint közönségesen. Sapiienti pauca!

Egy országban sem szokták talám a' törvényt annyira betű szerént magyarázni, mint Angliában. Nem az ott a' kérdés, hogy igazsága van e' valakinek? hanem mi a' forma szerént való vád ellene 's mit mond a' törvény betű szerént. Másutt ismét a' formalitás elébb való az igazságnál. Magok az Anglus Újságok kémelletlenül ki kelnek ez ellen, 's egy szájjal óhajtják a' perlekedés módja javítását, egyszersmind pedig álmélkodást gerjesztő történt példák által világosítják fel, az igazság kiszolgáltatásának jelen módját. Elég

ezek közül egyet elbeszélni, melly ez: Egy tekintetes embernek kilopja valaki zsebkendőjét az utszán. Ez észreveszi 's megragadja a' zsebelőt 's erősebb lévén nála, addig tartja, míg politzáj érkezik oda 's a' tolvajt megkötözve fogházba késéri. Számos tanúk jelenvén meg ellene, világos dolog volt a' lopás 's a' zsebelő zsvány tömlőzbe vettetik. Ha a' panasz bírák eleibe vitetik, az Anglus törvény szerint a' tolvaj bármilyen tsekély lett legyen is a' lopott jószág, vagy felakasztatik vagy Botany-Bay-ba több esztendőkre számkivetetik. A' felesége azomban felkeresi a' vádló nemes embert, 's térdre esve könyörög kegyelemért a' férjének; maga pedig a' nem pallérozatlan tolvaj több és igen érzékeny leveleket ír szabadsága visszanyeréséért, 's mi tsuda, ha végre meghallgattatik. A' vádló nem jelene meg a' meghatározott napon a' bírák előtt, 's így a' bűnös az ánglus törvények szerint szabadon bocsátatik. Két hét mulva a' nemes Anglust törvény eleibe idézteti ugyan az az ember, ki a' zsebkendőjét a' zsebjéből kilopta volt, azzal vádolván őt, hogy erőszakosan megtámadta az utszán, 's azt tanúkkal bebizonnyítja. Igenis felele a' bevádolt, mert ez az ember az útszán megzsebelt, kilopván a' keszkenőmet, mellyen rajta kaptam, 's megfogtam. De minthogy a' bűnös, mint forma szerint bírák előtt nem vádoltatott, már szabadságát vissza nyerte; a' törvény értelme pedig oda megy ki, hogy senki ugyan azon ügyben kétszer törvény eleibe nem idéztethetik; tehát a' most bevádoltatott nemes Anglus ellenvetése tekintetbe sem vétetett. Szóval, a' bírák azt végezték, hogy az Anglus nemes (bár melly nagy lelkű volt is a' zsebelő zsvány megkegyelmezésében) a' tolvaj személyének közönséges helyen elkövetett megbántásáért 's a' per költsége fejében, ezer forintot (száz font sterlinget) fizet-

sen. A' betű szerént magyarázott törvényből folyó igazság - ezt kívánja!

A' Gyémántok.

Bergen Lajos volt az első, ki 1456-ban próbálta a' gyémántok fényesítését. Azon 4 nagy betsű gyémánt, melly Nagy Károly tsászári palástjának remekmivű kaptolatján ékeskedett még ki nem volt fényesítve. Akkor még tsak igen gazdag emberek birhattak ilyeneket. Károly, ki bátorságáról, 's fényűzéséről nevezetes, volt az első Fejedelem, ki megkedvelte a' gyémántokat. Egy régi kézirat tzimképében látható a' kalapja, 's ezen azon gyémánt, mellyet a' Grandsoni ütközet után a' Helveták találtak bugyrában, 's melly utóbb Sancy név alatt lett isméretes. Sorel Agnes Frantzia Országban volt a' szép nemből az első, ki gyöngyök helyett gyémántokat viselt nyakán, de ezek olly roszzúl voltak foglalva, hogy alkalmatlan voltak miatt gunyolólag tsak nyakvasnak nevezte; 's tsak VII Károly ismétlett kérésire viselte. Még sokszor felváltattak a' gyöngyökkel, míg Mária Stuart nem hozott volt igen szépeket Frantzia Országba. Tsak XIV-dik Lajos alatt jöttek közönségesen divatba; de hirtelen véget vetett a' vélek való fényűzésnek a' Revolutio.

A' kék szín ditsérete.

Minden szín közt tsak a' kéekkel

Tartok, ez bír minden ékkel;

Én kék köntöst tsináltatok,

Kék szemekbe katsintgatok.

A' viola is kékellő,

A' melly szeméremmel tellő

Fejét a' zöld fűbe rejti,

De balzsamát kinn felejtí.

A' nefelejts is szebb véle,
 Hogy kékellik égszín széle;
 Ó szép tájék engem rejts el,
 Melly pompázol nefelejtsel.

A' kék még az Ó világban
 Jegy volt az állandóságban;
 Kék az égnek boltozatja,
 Hogy ha köd nem borogatja.

Nints a' mi olly pompát vinne
 Mint a' kék lilium színe,
 Díszesebb ennek szépsége,
 Mint a' Király ékessége.

A' minden szépek balvánnya
 Fejét a' kék habból hánnya;
 És a' szép Vénus magokból
 Született a' kék habokból.

Kékek még azok az én kis
 Galambomnak szemei is,
 Mellyeknek szép ragyogása
 Szívemben már sebet ása.

Mind kékek azok az élő
 Erek, mellyek pihegszélő
 Domború hősziin mejjének
 Kékes szívárványt festének.

***.

Rejtett szó.

L—lel kezd nevemet, 's rajtam kedvedre heverhetsz,
 L's ő nélkül igen szomszáról mondani szoktak;
 Mondhatsz arról is ki busong 's hijába szerelmes,
 p. izem f. izzel váltsd fel, 's természetem érthetd.

Megfejtés. a' 12-dik Szám. Atzél.